

Konstaterade fall av dödligt våld

Statistik för 2012

Konstaterade fall av dödligt våld

Sammanfattning

Omfattning och utveckling av det dödliga våldet

- År 2012 konstaterades 68 fall av dödligt våld i Sverige, vilket är en minskning jämfört med år 2011, då 81 fall konstaterades.
- Nivån för 2012 är den lägsta noteringen under de senaste tio åren.
- Den största minskningen av antalet fall av dödligt våld år 2012 skedde i Västra Götaland.
- Antalet fall av dödligt våld uppvisar relativt stora upp- och nedgångar mellan olika år och har den senaste tioårsperioden fluktuerat mellan 68 och 107 fall årligen.
- I ett längre perspektiv uppvisar det dödliga våldet en nedåtgående utveckling.

Brottsinformation

- I 69 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld 2012 var offret en man. Det är samma resultat som föregående år och i linje med resultat i fördjupade studier rörande 90- och 00-talen.
- I 25 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld 2012 användes skjutvapen, vilket är en något högre andel jämfört med 2011 (21 procent) och resultat från tidigare fördjupade studier (17–18 procent).

Regional fördelning

- Sammantaget 65 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld skedde i något av storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Relaterat till folkmängden var dessa län något överrepresenterade. Sett i ett längre tidsperspektiv framgår dock att det dödliga våldet följer befolkningsfördelningen i landet tämligen väl.

Definitioner/avgränsningar

Med **dödligt våld** avses i denna rapport fullbordade mord, dråp, barnadrap och vållande till annans död genom misshandel, där gärningen begåtts i Sverige och har anmälts till Polisen eller annan brottsutredande myndighet. Det är handlingar där en människa bragts om livet genom uppsåtligt våld från en annan människa. Från det dödliga våldet undantas fall som av rättsväsendet bedömts som nödvärn.

Med **konstaterade fall** avses anmälda dödsfall där det med stor sannolikhet är dödligt våld som är dödsorsaken.

Inledning

Statistiken över antalet anmälda brott som avser *fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång* ger en överskattad bild av det faktiska antalet fall av dödligt våld. I statistiken redovisas samtliga anmälda händelser med dödlig utgång där det finns anledning att utreda om dödligt våld kan ha varit dödsorsaken. Många av dessa händelser visar sig efter utredning avse annat än dödligt våld, till exempel självmord, olyckor eller naturlig död. Det händer även att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma fall av misstänkt dödligt våld, vilket innebär att statistiken innehåller dubletter. Vidare förekommer det att försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp felaktigt registreras som fullbordade mord eller dråp. I anmälningsstatistiken ingår även dödligt våld som begåtts utomlands, men som anmälts i Sverige.

Diskrepansen mellan antalet anmälda brott och faktiska brott har ökat över tid. Det kan delvis förklaras av att det ärendehanteringssystem som Polisen införde i början av 1990-talet för registrering av anmälda brott medförde en minskning av de manuella kontrollerna av anmälningarna. Tidigare granskningar av polisanmälningar från 2000-talet har visat att mellan hälften och två tredjedelar av de anmälda brotten avser annat än dödligt våld. Sammantaget innebär dessa omständigheter att statistiken över anmälda brott är olämplig att använda som mått på det dödliga våldet, både när det gäller omfattning och utveckling.

Det finns ett stort allmänt intresse av tillförlitlig information om det dödliga våldet. Brottsförebyggande rådet (Brå) genomför därför sedan 2002 årligen en specialstudie över anmält dödligt våld. Inom ramen för studien granskar myndigheten samtliga polisanmälningar för att kunna presentera en tillförlitlig statistik över konstaterade fall av dödligt våld.

Studier av dödligt våld

På Brå studeras det dödliga våldet i två typer av studier.

Som nämns ovan genomför Brå sedan 2002 en årlig granskning av det anmälda dödliga våldet i syfte att ta fram en korrigerad uppgift där händelser som inte utgör dödligt våld, felanmälningar och dubletter är bortrensade. Resultatet från granskningen sammanställs i den officiella statistiken över *konstaterade fall av dödligt våld* som presenteras här. Den bygger på den information som finns tillgänglig upp till tre månader efter det aktuella kalenderårets slut.

Brå genomför även fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. Underlaget till studierna omfattar polisanmälningar och domar som lagras i en särskild databas och uppdateras löpande. Uppföljningsperioden i de fördjupade studierna är därför ofta betydligt längre än tre månader, vilket innebär att de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. En kontroll bakåt i tiden visar dock att skillnaden mellan den officiella statistiken som tas fram med en kortare uppföljningsperiod och annan statistik framtagen med längre uppföljningsperiod är relativt liten – mellan 0-6 fall årligen. För mer information se avsnittet *Statistikens innehåll*.

När du tolkar statistiken, tänk på att

- statistiken består av fall av dödligt våld som anmälts till de brottsutredande myndigheterna.
- statistiken avser *konstaterade* fall av dödligt våld, det vill säga dödsfall där det med stor sannolikhet är våld som är dödsorsaken. Dödsfall där dödligt våld

kan ha förekommit, men där det inte går att avgöra om så var fallet, räknas som oklara fall.

- statistiken bygger på den information som fanns tillgänglig vid tidpunkten för studiens genomförande. Omständigheter som framkommer senare kan göra att bedömningen av vissa ärenden förändras och därmed även statistiken. Ett exempel kan vara att en dom ändras i högre instans.
- statistiken enbart utgår från brott som registrerats som fullbordat mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång. Det kan förekomma fall av dödligt våld som har registrerats som till exempel grov misshandel, men som senare rubriceras om till dråp om offret avlidit på grund av sina skador. Om omrubriceringen inte har kommit in till Brå innan rapporten publiceras, tas fallet inte med i statistiken över dödligt våld. En kontroll bakåt i tiden visar dock att sådana fall är ovanliga, i genomsnitt ett fall per år.
- brottstidpunkten kan ligga långt tidigare än anmälningsdatumet. Exempelvis kan det i ett fall som initialt bedömts och registrerats som en olycka, först långt senare framkomma nya bevis som gör att det registreras om till mord. De fallen brukar vara mycket få till antalet.

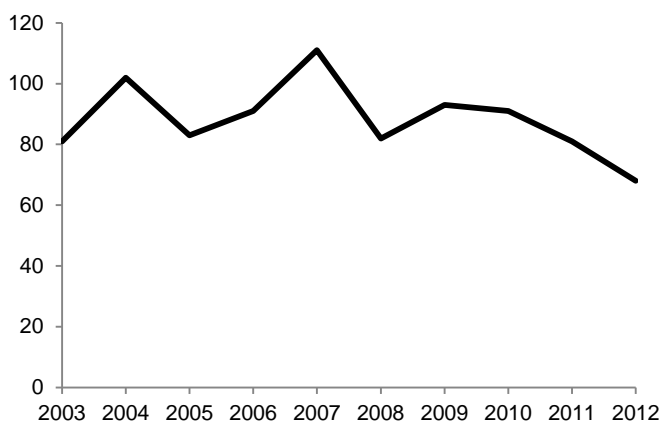
Utvecklingen av det dödliga våldet

I Brås granskning för 2012 konstaterades 68 fall av dödligt våld i Sverige. Det är en minskning jämfört med 2011, då 81 fall konstaterades.

Under den senaste tioårsperioden har det årligen i genomsnitt begåtts cirka 90 fall av dödligt våld som kommit till rättsväsendets kännedom. Nivån har fluktuerat mellan 68 och 111 fall per år och en minskande trend kan urskiljas under perioden. Det anmälda dödliga våldet har minskat tre år i rad och 2012 års notering på 68 fall är det lägsta sedan Brå påbörjade de årliga granskningarna 2002. Resultatet stämmer överens med Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik, som år 2011 uppvisade det lägsta antalet personer som avlidit av yttre våld på 40 år¹.

Utvecklingen är en fortsättning på den nivåminskning som, enligt fördjupade studier vid Brå, kan noteras för det dödliga våldet allt sedan 1990-talet. Under perioden 1990–2000 begicks årligen i genomsnitt knappt 100 fall av dödligt våld som kom till rättsväsendets kännedom och som tidigare nämnts är motsvarande siffra för de senaste tio åren cirka 90 fall. För mer information om utvecklingen av det dödliga våldet i ett längre perspektiv, se kapitlet ”Dödligt våld” i *Brotsutvecklingen i Sverige 2008-2011*².

Figur 1. Antal konstaterade fall av dödligt våld, åren 2003–2012.

¹ Uppgifter för 2012 publiceras först hösten 2013.

² Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Brotsutvecklingen i Sverige år 2008-2011*. Rapport 2012:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Tabell 1. Konstaterade fall av dödligt våld, åren 2003–2012.

2003	81
2004	102
2005	83
2006	91
2007	111
2008	82
2009	93
2010	91
2011	81
2012	68
Totalt	883

Brottsinformation

I den officiella statistiken över anmälda brott indelas mord och dråp efter kön på offret samt om brottet begicks med eller utan användning av skjutvapen. Denna fördelning redovisas för de konstaterade fallen av dödligt våld sedan 2011.

I tabell 2 redovisas fördelningen av kvinnliga och manliga offer samt förekomsten av skjutvapen bland de konstaterade fallen av dödligt våld 2012.

Under 2012 konstaterades 68 fall av dödligt våld i Sverige. I 46 fall (69 %) var offret en man och i 21 fall (31 %) var offret en kvinna. Fördjupade studier för 1990- och 2000-talen har visat att omkring två tredjedelar av offren för dödligt våld utgörs av män och att denna fördelning inte har förändrats under perioden.

Skjutvapen användes i 17 av de konstaterade fallen av dödligt våld (25 %), framför allt i fall där offret var en man. År 2011 uppgick andelen till 21 procent. Fördjupade studier av dödligt våld för 1990- och 2000-talen har visat att skjutvapen användes i omkring 20 procent av fallen av dödligt våld. Andelarna för 2011 och 2012 ligger således något över denna nivå.

Tabell 2. Antal manliga och kvinnliga offer uppdelat efter användning av skjutvapen, år 2011–2012.

	2011			2012		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Användning av skjutvapen	16	1	17	14	3	17
Ej användning av skjutvapen	40	24	64	32	18	50
Totalt	56	25	81	46	21	68*

* I ett av fallen kunde offrets kön inte fastställas.

Regional fördelning

I tabell 3 redovisas konstaterade fall av dödligt våld uppdelat efter län. Av de 68 konstaterade fallen av dödligt våld 2012 skedde 44 i något av de tre storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Det motsvarar 65 procent av samtliga fall, vilket är en oförändrad fördelning jämfört med 2011. Boende i dessa tre län utgjorde tillsammans 52 procent av Sveriges befolkning år 2012. Det betyder att storstadslänen var något överrepresenterade jämfört med deras andel av befolkningen.

Tabell 3. Konstaterade fall av dödligt våld i länen, åren 2010–2012*.

	2010	2011	2012
Stockholm	24	20	18
Uppsala	1	2	1
Södermanland	1	3	3
Östergötland	2	1	2
Jönköping	5	2	0
Kronoberg	6	2	0
Kalmar	1	1	3
Gotland	0	0	0
Blekinge	0	2	1
Skåne	10	14	17
Halland	2	0	1
Västra Götaland	21	19	9
Värmland	2	2	3
Örebro	1	2	1
Västmanland	2	0	2
Dalarna	2	2	1
Gävleborg	1	1	1
Västernorrland	5	1	0
Jämtland	1	1	0
Västerbotten	2	3	0
Norrbottn	2	3	5
Hela riket	91	81	68

* Det finns ingen länsvis uppdelning för tidigare år.

Statistikens innehåll

Detta avsnitt beskriver statistiken över konstaterade fall av dödligt våld innehåll och uppbyggnad. I avsnittet redovisas vilken huvudsaklig informationskälla som används i granskningen av anmält dödligt våld och hur denna har genomförts. I detta avsnitt ges också en detaljerad redogörelse för resultatet av granskningen och vilka typer av felregistreringar som finns i den ogranskade statistiken över anmält dödligt våld.

Sedan 2002 genomför Brå årligen en specialstudie över dödligt våld där man granskar samtliga polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp, inklusive barndråp och misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död (exklusive de fall som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). De anmälda fallen av vållande till annans död kontrolleras för att ta reda på om det bland dem finns brott som borde ha rubricerats som misshandel med dödlig utgång. Avsikten med studien är att kunna presentera ett korrekt antal fall av dödligt våld. Som tidigare nämnts anmäls betydligt fler fall av dödligt våld än vad som faktiskt sker, vilket innebär att statistiken över anmälda brott inte kan användas för att få en uppfattning om det faktiska dödliga våldet.

Grundmaterial och datainsamling

Brå inhämtar samtliga kopior på polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter³ avseende dödligt våld och vållande till annans död som *anmäls till* polisen under ett kalenderår. Urvalet dras från uppgifter om polisanmält dödligt våld i Brås register för anmälda brott. Urvalsdragning och datainsamling görs i två omgångar. Under oktober det innevarande kalenderåret dras ett första urval polisanmälningar för perioden januari-september och begärs ut från Polisen. Insamlingen upprepas sedan i januari det efterföljande kalenderåret, avseende hela perioden oktober-december. Påminnelser går även ut vid två tillfällen om materialet inte kommit in efter en viss tid. När polisanmälningar och bilagor kommer in till Brå granskas dessa, och vid behov inhämtas ytterligare information. För varje fall görs sedan en bedömning av om dödligt våld föreligger eller inte (se nedan).

Uppföljningsperiod

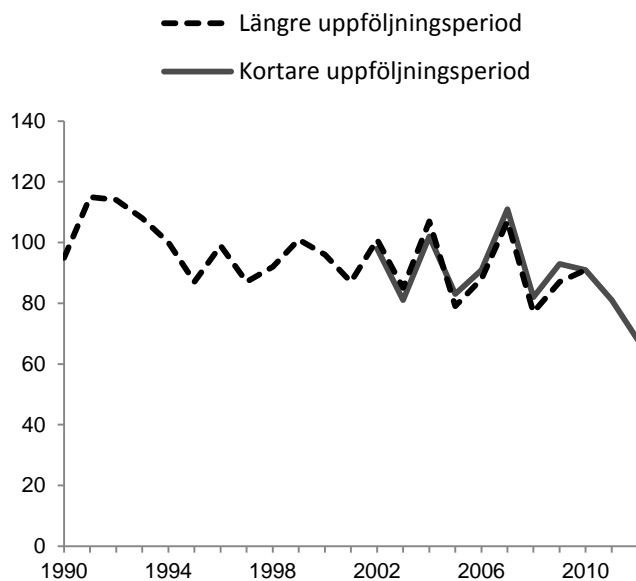
Den officiella statistiken över konstaterade fall av dödligt våld som redovisas här är framtagen utifrån den information som fanns tillgänglig i Brås register över anmälda brott upp till tre månader efter det undersökta kalenderårets slut, det vill säga i slutet av mars året därpå. Omständigheter som framkommer senare och som kan innebära att bedömningen av vissa ärenden förändras kommer inte med i studien och därmed inte heller i statistiken. Ett exempel på en sådan situation kan vara att tingsrättens dom överklagas och ändras i högre instans.

Brå genomför även fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. I dessa studier är uppföljningsperioden längre än tre månader, vilket innebär att de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. Den största skillnaden är att de fördjupade studierna i större utsträckning utgår från domstolarnas domar.

En kontroll av statistiken över konstaterade fall av dödligt våld 2002-2010, visar dock att statistiken som är framtagen med längre uppföljningsperiod oftast innehåller något färre fall än den officiella statistiken. Skillnaderna är små som framgår av figur 2 nedan. Differensen varierar mellan 0-6 fall per år.

³ Med slutredovisningsuppgift avses ett beslut som avslutar förundersökningen.

Figur 2. Antal konstaterade fall av dödligt våld enligt den officiella kriminalstatistiken (kortare uppföljningsperiod), åren 2002-2012, samt antalet konstaterade fall av dödligt våld enligt fördjupade studier vid Brå (längre uppföljningsperiod) åren 1990-2010.

Källor till kodning av polisanmälningarna

Bedömningen av om det föreligger dödligt våld eller inte (i fortsättningen benämnt kodning) bygger i huvudsak på information från polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter, men även andra informationskällor har använts. Det handlar om information som hämtats från förundersökningsprotokoll, genom kontakt med polis och åklagare, polisens pressmeddelanden samt fällande domar (som hämtats från Brås register över lagförda personer). Inte sällan har flera informationskällor använts och vägts samman i bedömningen. Nedan redovisas vilken *huvudkälla* som kodningen av det anmälda dödliga våldet 2012 är baserad på.

Tabell 4. Huvudsaklig informationskälla som kodningen är baserad på.

	Konstaterade fall av dödligt våld	Oklart om dödligt våld föreligger	Anmälda brott som begåtts utomlands	Ej dödligt våld	Totalt
Polisanmälan eller förundersökningsprotokoll	1	0	4	80	85
Slutredovisningsuppgift	0	0	0	122	122
Samtal med polis/åklagare eller pressmeddelande från polisen	42	10	0	58	110
Dom	25	2	0	1	28
Totalt	68	12	4	261	345

Polisanmälan och förundersökningsprotokoll

För 85 av de 345 anmälda brott som har granskats har kodningen avgjorts utifrån information från polisanmälan och i vissa fall förundersökningsprotokoll. Det handlar främst om anmälda brott som inte avser dödligt våld. Denna kategori kan grovt delas in i tre undergrupper:

- anmälda brott som avser försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp men som felaktigt registrerats som fullbordade fall av dödligt våld

- dubbelregistreringar
- fall där det är uppenbart att dödligt våld inte föreligger. Detta gäller framför allt händelser som anmäls som vållande till annans död.

Samtliga anmälda brott som begåtts utomlands har kodats utifrån information från polisanmälan, eftersom där finns information om brottsplats. Ett fall som kunde konstateras utgöra dödligt våld, bygger i huvudsak på information från polisanmälan och/eller förundersökningsprotokoll.

Slutredovisningsuppgift

För 122 fall har kodningen gjorts utifrån den information som finns i slutredovisningsuppgiften. Det berör främst anmälda brott som inte avser dödligt våld och där detta tydligt framgår av slutredovisningsuppgiften, till exempel genom att den anger att gärningen ej är brott.

Kontakt med polis eller åklagare samt pressmeddelanden från polisen

En annan informationskälla som använts är samtal med polis eller åklagare och i vissa fall pressmeddelanden från polisen. För 110 fall har kodningen gjorts utifrån dessa informationskällor. 58 av dessa avsåg fall där dödligt våld inte förelegat, 42 avsåg konstaterade fall av dödligt våld, och för resterande 10 fall gick det inte att avgöra om dödligt våld förelegat eller ej vid tidpunkten för studien. Polis eller åklagare kontaktas främst vid

- *pågående ärenden* där information från polisanmälan inte räcker till för att bedöma fallet
- *avslutade ärenden* där vare sig information från polisanmälan eller slutredovisningsuppgiften är tillräckligt för att bedöma fallet.

Dom

I denna kategori har kodningen gjorts utifrån tings- eller hovrättens dom, samt Brås lagföringsregister. 25 fall har kodats som konstaterat dödligt våld utifrån att en eller flera gärningspersoner i tings- eller hovrätten blivit dömda för mord, dråp eller vållande till annans död i kombination med misshandel. I två fall bedömde tingsrätten att det var oklart om dödligt våld förelåg. I ett fall bedömde tingsrätten att dödligt våld inte förelåg.

Kodning av anmälningarna

I denna studie har samtliga polisanmälningar granskats avseende fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död.

År 2012 polisanmäldes 239 brott avseende *fullbordade mord, dråp, barnadråp och misshandel med dödlig utgång*. Granskning av dessa visade att 65 avsåg konstaterade fall av dödligt våld, vilket endast utgör en knapp tredjedel av de anmälda brotten. En intressant fråga är då vad resterande två tredjedelar av de anmälda brotten avser. Nedan redogörs för innehållet i polisanmälningarna avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång.

År 2012 anmäldes 106 fall av *vållande till annans död* (exklusive de som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). Granskningen av dessa visade att tre av fallen avsåg misshandel med dödlig utgång. Dessa fall borde, enligt de instruktioner som polisen använder vid registrering av brott, ha registrerats som fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång. I två fall var det oklart om dödligt våld förelåg. Övriga 101 anmälda fall av vållande till annans död avser inte dödligt våld.

Tabell 5. Innehållet i polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång, år 2012.

Dödligt våld i Sverige	65
Oklart om dödligt våld föreligger	10
Anmälda brott som begåtts utomlands	4
Försök, förberedelse eller stämpling till mord	54
Dubbelregistreringar	10
Övrigt, ej dödligt våld	96
Totalt	239

Av de 239 anmälda brott avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp och misshandel med dödlig utgång som anmäldes 2012, avsåg 65 anmälningar konstaterade fall av dödligt våld. För 10 anmälda brott var det vid tiden för studien oklart om det rörde sig om dödligt våld eller inte, och 4 anmälda brott avsåg brott som uppges ha begåtts utomlands. Resterande anmälda brott (160 brott eller 67 %) avsåg andra händelser än dödligt våld. Dessa kan delas in i tre grupper:

Försök, förberedelse eller stämpling till mord

Av de anmälda brotten avsåg 54 fall händelser som borde ha registrerats som försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp i stället för fullbordade brott.

Dubbelregistreringar

En företeelse är att ett och samma brott registreras flera gånger, det som i tabellen ovan benämns dubbelregistreringar. I 2012 års granskning hittades 10 dubbelregistreringar. Dessa kan delas upp i två grupper:

- Dubbelregistreringar i form av att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma brott.
- Brott där det vid registreringen är oklart om rubriceringen ska vara mord, dråp, eller misshandel med dödlig utgång, och där polisen därför registrerat ett brott av varje typ, trots att det rör sig om en enda händelse.

Övriga fall

Denna kategori avser främst dödsfall där brottsutredningarna visat att det inte hade förekommit något dödligt våld. Anmälan kunde avse en person som avlidit genom till exempel självmord, olycka eller alkohol- eller narkotikaförgiftning. Denna kategori inrymde 96 anmälda brott.

Mars 2013